

โครงการ	แนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ชื่อนักวิจัย	สุดสันต์ สุทธิพิศาล
E-mail address	sutsans@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทย 2) เพื่อเสนอแนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 3) เพื่อเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้วยการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นอย่างสร้างสรรค์ โดยการศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) เป็นหลัก ร่วมกับการปรับใช้เทคนิคของวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อออกแบบการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มคนต่างๆคือ 1) กลุ่มคนที่ยังผลิตผ้าพื้นถิ่นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และ/หรือ เลี้ยงชีพ 2) กลุ่มคนในชุมชนที่เป็นพื้นที่วิจัย 3) กลุ่มคนที่เป็นเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวกับพื้นที่วิจัย 4) กลุ่มคนที่เป็นนักออกแบบ ศิลปิน หรือ ผู้วิพากษ์งานศิลปะ 5) กลุ่มนักวิจัยด้านการท่องเที่ยว พื้นที่วิจัย 4 ชุมชนได้ถูกเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ 1) บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอภูพานรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) บ้านศิรีวง ตำบลก่าโสน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) บ้านบึง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี 4) บ้านดอนชัย ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน มีผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

นิเวศวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่แตกต่างกันมีผลให้ คุณลักษณะ คุณสมบัติ และ เทคนิคการผลิตผ้าพื้นถิ่นมีความแตกต่างกัน นอกจากนั้นนิเวศวัฒนธรรมเป็นทุนสำคัญที่ส่งผลให้ชุมชนเป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวอาจจะไม่ได้เริ่มจากชุมชนเอง แต่เป็นผลพลอยได้จากการที่นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง แล้วจึงแวะเข้ามาในชุมชนหรือในหมู่บ้าน หรือ อาจจะเป็นการตั้งเป้าหมายที่จะเดินทางทางเข้ามายังชุมชนโดยตรง เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามากระบวนการท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้นในชุมชนนั้น ผ้าทอพื้นถิ่นเมื่ออยู่ในบริบทเชิงพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว มีบทบาทเป็นปัจจัยสนับสนุนทางการท่องเที่ยว หรือเป็นผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเสริมที่พื้นที่นำมาใช้ในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ทั้งนี้พบว่าผ้าทอพื้นถิ่นนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน ยังสามารถปรับใช้เป็นส่วนสนับสนุนเพิ่มเติมให้การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ให้มีความหลากหลายมากขึ้นได้อีกด้วย

การปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์อาจมีการดำเนินการได้ 2 แนวทางคือ 1) การเริ่มต้นโดยชุมชนที่มีผ้าพื้นถิ่นเป็นต้นทุนของชุมชน (Local Asset) ควรเริ่มที่การต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่เดิม ไปสู่การสร้างมูลค่าคุณค่าเพิ่มเติมจากการท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอความแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนาต้นทุนของชุมชนรวมทั้งผ้าพื้นถิ่นเองเพื่อนำมาต่อยอดได้อีก 2) การเริ่มต้นด้วยผู้มีส่วนร่วมอื่นๆ ควรเริ่มที่การนำผ้าพื้นถิ่นมาพัฒนาด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ แล้วนำผลกำไรส่วนใหญ่ที่ได้รับคืนสู่ชุมชนเจ้าของผ้าพื้น

(๗)

ถึ้นนั้น เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของผ้าพื้นถิ่นซึ่งเป็นต้นทุนของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยว ที่ซึ่งสามารถใช้เป็นเวทีนำเสนอความแตกต่างจากชุมชนอื่นๆได้

งานวิจัยนี้ยังได้นำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวด้วยการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งได้แก่ โปรแกรมการเดินทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของที่ระลึก ศูนย์ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่น เว็บไซต์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ ศิลปะการแสดงเพื่อสื่อความหมายของผ้าพื้นถิ่น

นอกจากนั้น งานวิจัยยังได้บันทึกประสบการณ์ และ องค์ความรู้ของคณะผู้วิจัยซึ่งได้รับจากการดำเนินการวิจัยในโครงการนี้อีกด้วย

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผ้าพื้นถิ่นของไทย มรดกวัฒนธรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์